

ХҒТАР 14.15.15
Ғылыми мақала

<https://doi.org/10.32523/3080-1710-2025-150-1-367-380>

Қос дипломды білім және оның жоғары оқу орындарының сапа менеджменті жүйесіне әсері

Е.С. Көмекбаев*¹, Д.Б. Курманғалиева²

^{1,2} «С. Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық зерттеу университеті» КЕАҚ, Астана, Қазақстан

(E-mail: ¹stranger6592@mail.ru, ²omimk@mail.ru)

Аңдатпа. Қазақстан Республикасының жоғары оқу орындарында, басқа елдердегідей, ғылым мен жоғары білім беруді дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған жаңа тұжырымдамасына сәйкес бірлескен/Екі дипломдық білім беру бағдарламаларын әзірлеу бойынша жұмыс жүргізілуде. Бұл фактор отандық жоғары оқу орындары әзірлеген білім беру бағдарламаларының интернационализациясы мен жаһандануын көрсетеді. Жұмыс Қазақстан Республикасы Жоғары оқу орындарының тақырыптары мен ішкі проблемаларын зерделеуге, сондай-ақ қос дипломды білім берудің қазіргі жай-күйіне және соның салдарынан жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің кейбір өкілдері ретінде университеттердің сапа менеджменті жүйесіне осы жағдайдың әсерін талдауға негізделген. Пандемияға дейінгі және одан кейінгі екі дипломды білім беру жағдайына параллель жүргізілді. Нормативтік-құқықтық және халықаралық құжаттар және олардың Қазақстан Республикасында қос дипломды білім беруді табысты іске асыруға жауапты мемлекеттік құрылымдар мен жоғары оқу орындарының құжат айналымы сапасының жүйесіне әсері қаралды. Авторлар қазіргі уақытта толыққанды нормативтік база жоқ екенін атап өтті, соның негізінде жоғары оқу орындары бірлескен/екі дипломды білім беру бағдарламаларын әзірлеп, жүзеге асыра алады, мұнда университеттер көбінесе осы бағдарламалар бойынша кадрларды даярлау мәселелерін шешуге тырысады. Жоғарыда айтылғандарға байланысты әзірленген бағдарламалардың сапасы жоғары білікті кадрларды даярлауға әсер етеді.

Түйін сөздер: қос дипломды білім, сапа жүйесі, жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім, нормативтік және халықаралық құжаттар, Қазақстан Республикасы, Болон процесі.

Түсті: 16.02.2024; Жөнделді: 06.03.2025; Мақұлданды: 22.03.2025; Онлайн қолжетімді: 30.03.2025

Кіріспе

Болон келісіміне қол қойылған сәттен бастап Қазақстан Республикасы Жоғары оқу орындарының ұлттық оқшаулануы интернационалдандыру мен жаһандану перспективаларына қайшы келетін жағдайға тап болды. Бұл әр түрлі мәселелерде көрінеді: университет дипломдарын тану, мамандықтар мен бағалардың айырмашылығы, сапаны бағалаудың халықаралық формаларын қолдану, халықаралық аккредиттеу мәселелері. Жоғары білім беруді интернационалдандырудың ең танымал түрі-қос дипломды ұтқырлық (оқыту), шетелге оқуға шығу. Студенттерді басқа елдерде оқыту жаңа құбылыс емес, көптеген елдер бұған XX ғасырдың ортасынан бастап, Еуропа елдерінің көпшілігі бұрынғы колониялардан студенттерді қабылдай бастаған кезде тап болды. Сонымен қатар, Латын Америкасы жастарының бір бөлігі АҚШ пен Канада университеттерінде диплом алуға ұмтылды. Кеңес Одағы мен Шығыс Еуропаның жоғары оқу орындары дамушы мемлекеттерден студенттерді тартты [1,2]. Жоғары білім алу үшін ұлттық шекарадан өтетін студенттер ағынының өсу қарқыны жоғары білімнің таралу қарқынынан асып түсті. ЮНЕСКО мәліметтері бойынша, студенттердің халықаралық ұтқырлық деңгейі 25 жыл ішінде 300% - ға өсті, 2025 жылға қарай шетелде оқитын студенттер саны 4,9 млн.біртіндеп шетелдік студенттердің ағындарын қабылдаушы елдердің көпшілігі көмекке қарағанда сауда ретінде қабылдай бастады, өйткені көптеген жағдайларда шетелдік студенттер өздерінің оқу ақысын толығымен төлейді [3-4].

Жоғары білімге жаһандану белгілеген экономикалық дамудағы жаңа императивтер көбірек әсер етеді. Дәл осы соңғы жағдай кәсіби мамандардың еларалық қозғалыстарының өсуін ескере отырып, кәсіби даярлықтың сапасын қамтамасыз етуге арналған халықаралық оқыту жүйесін құру қажеттілігін тудырды. [5] Бұдан басқа, әлемдік сауданы одан әрі ырықтандыру білім беру секторын трансұлттық қызметтер көрсету тұрғысынан халықаралық құқықтық реттеуге енгізуге алып келеді. Мұндай реттеудің негізгі қағидаты шетелдік білім беру провайдерлеріне жоғары оқу орындары ұсынғанға ұқсас елдің немесе елдің ішкі нарығына қол жеткізу шарттарын ұсыну болып табылады. Бұл қағида ұлттық заңнамада бекітілген.

Болон процесінің негізгі мақсаттары жоғары білімге қолжетімділікті кеңейту, еуропалық жоғары білімнің сапасы мен тартымдылығын одан әрі арттыру, студенттер мен оқытушылардың ұтқырлығын арттыру, сондай-ақ барлық академиялық дәрежелер мен басқа да біліктіліктерді еңбек нарығына бағдарлау арқылы университет түлектерін табысты жұмысқа орналастыруды қамтамасыз ету болып табылады [6].

Болон декларациясында: «Кез келген өркениеттің өміршеңдігі мен тиімділігі оның басқа елдерге әсер ететін мәдени жетістіктерінің тартымдылығымен анықталады. Біз еуропалық жоғары білім беру жүйелері әлемде еуропалық білім беретіндей тартымдылыққа ие болатынына сенімді болуымыз керек»[7].

Бұл мәлімдеме Қазақстан Республикасы басқа посткеңестік елдерге қарағанда еуропалық стандартқа ертерек қосылуы жолынан таймаған кез келген елдің білім беру жүйесін жетілдірудегі сенімді бағыт болып табылады.

Мақала жазу кезінде біз қос дипломды білім берудің қазіргі жағдайын және оның дамуына байланысты негізгі мәселелерді талдауды мақсат етіп қойдық.

Зерттеу әдістері

Ғылыми зерттеу жүргізу кезінде шетелдік ғалымдардың қос дипломды білім беруді дамыту мәселелері бойынша еңбектері, сондай-ақ Қазақстан Республикасының Жоғары білім беруді дамыту орталығының Талдамалық шолулары, оның білім беру міндеттерін шешудегі маңыздылығын негіздеу пайдаланылды. Зерттеу барысында келесі теориялық және эмпирикалық әдістер қолданылды:

- теориялық зерттеудің жалпы ғылыми әдістері – жіктеу, салыстыру, ұқсастық, сипаттау және түсіндіру, индукция және дедукция, талдау және синтез, жалпылау, формализация және басқалар;
- эмпирикалық зерттеудің жалпы ғылыми әдістері – бақылау, өлшеу, модельдеу;
- арнайы әдістер – әзірленген бағдарламалардың сапасын бағалау туралы эксперимент нәтижелерін психометриялық талдау.

Зерттеу көздері ҚР Білім беру стандарттары, ББ мазмұны; халықаралық ұйымдардың, орталықтардың, агенттіктердің материалдары, құжаттары мен есептері; халықаралық конференциялар мен семинарлардың материалдары; интернет сайттар; отандық және шетелдік мерзімді басылымдар; отандық және шетелдік педагогикалық әдебиеттер болып табылады.

Зерттеудің негізгі гипотезасы келесі тұжырымдар болды: бірлескен/қос дипломды білім беру бағдарламаларын әзірлеу және оны оқу процесіне енгізу мамандарды даярлау сапасының едәуір артуына әкеледі, өйткені түлектер еңбек нарығының жаңа талаптарына дайындалады, университеттің профессорлық-оқытушылық құрамы білім беру бағдарламаларын әзірлеудің жаңа әдісін алады.

Зерттеу нәтижелерін эксперименттік тексеру Қазақстан Республикасы мен алыс шет елдердің жоғары оқу орындарында бірлескен / қос дипломды бағдарламаларды әзірлеуді бағалауды жүргізуден тұрды.

Бұл ретте ғылыми этика қағидалары, атап айтқанда, интеллектуалдық адалдықтың жоғары стандарттарын сақтау және ғылыми деректерді қолдан жасауға, бұрмалауға, плагиатқа, жалған авторлық жасауға жол бермеу сақталды.

Талқылау және нәтижелер

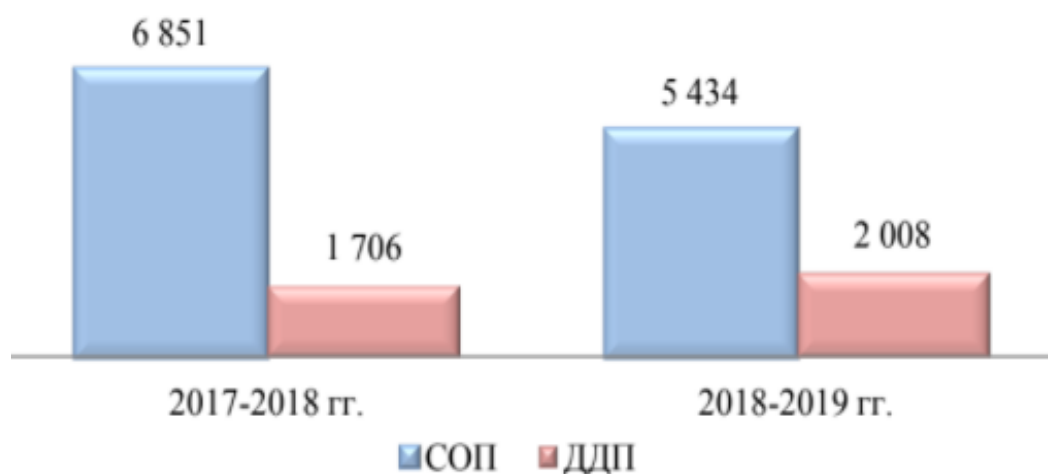
1997 жылы Қазақстан алғашқылардың бірі болып «Еуропалық аймақта жоғары білімге қатысты біліктіліктерді тану туралы» Лиссабон конвенциясына қол қойды және ратификациялады, бұл елді автоматты түрде бірқатар халықаралық бағдарламалардың қатысушысына айналдырды. Өз кезегінде Қазақстан біліктілікті әділ тану білім алу құқығының негізгі элементі болып табылатынына, сондай-ақ Еуропалық өңірдің кез келген басқа елінде алынған оқу курстарын, куәліктерді, дипломдар мен дәрежелерді тану академиялық белсенділікті кеңейтуге жәрдемдесуге бағытталған маңызды шара

деп есептей отырып, бұл елдер арасындағы академиялық белсенділікті кеңейтуге бағытталған маңызды шара екенін білдіреді. Өйткені, ел үшін жоғары білімі бар азаматтардың саны барлық салаларда мемлекеттің үлкен артықшылығы мен даму әлеуеті болып табылады [8]. Еуропалық стандарттарға енген сәттен бастап Қазақстан Республикасындағы білім беру жүйесінің маңыздылығына параллель жүргізілді. Бұл параллель жылдар бойы білім беру саласында ғана емес, ғылым саласында да тиімді серпін берді.

Қазақстанда “қос дипломды білім беру” бағдарламасы алғаш рет 2008 жылдың 24 сәуірінде ҚР Білім және ғылым министрі Ж. Тұймебаевпен ҚР БҒМ алқа секциясында таныстырылды. Берілген анықтамадан көрініп тұрғандай қос дипломды білім беру - бұл “екі тең диплом немесе бір негізгі және екінші қосымша диплом алу мақсатында білім беру бағдарламалары мен оқу жоспарлары бойынша параллельді оқыту мүмкіндігі” [9].

Талданған Статистика аясында қос дипломды білім алдыңғы қатарға шықты, бірақ білім беру бағдарламаларын жақсартудың жүйелік тәсілдері 5 жыл бұрынғыдай деңгейде қалды. Сонымен, пандемияға дейінгі және пандемиядан кейінгі қос дипломды білім беру жағдайын қарастырып, сапа жүйесін жақсартуға жүйелі талдау жасайық.

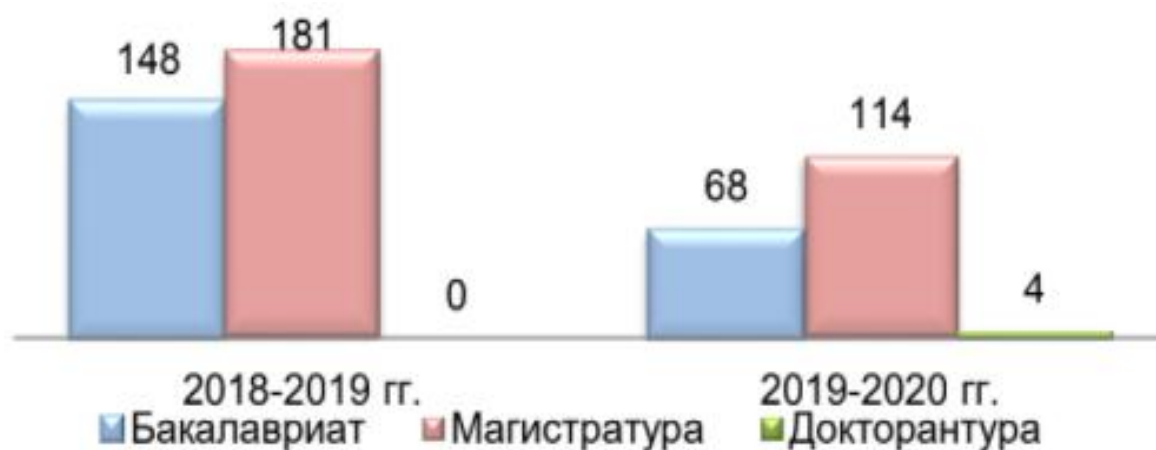
Қос дипломдық бағдарламаларды (бұдан әрі – ҚДБ) іске асыру кезінде бакалавриат университеттері серіктес университетте 2 жыл және елдің университетінде 2 жыл немесе серіктес университетте 1 жыл және елде 3 жыл оқу сияқты оқыту форматтарын пайдаланады, магистратура үшін – серіктес университетте 1 семестр және елдің университетінде 1 семестр немесе серіктес университетте 2 семестр және елдің университетінде 2 семестр немесе серіктес университетте 1 семестр және елдің университетінде 3 семестр. 2018-2019 оқу жылында бірлескен білім беру бағдарламалары шеңберінде оқудан өткен білім алушылар контингенті 1 417 адамға төмендеді [10]. Бұл ретте қос дипломды бағдарламалар бойынша оқитын студенттер саны 302 адамға көбейді (сурет.1).

Сурет 1. Бірлескен және қос дипломдық бағдарламалардағы студенттер контингенті

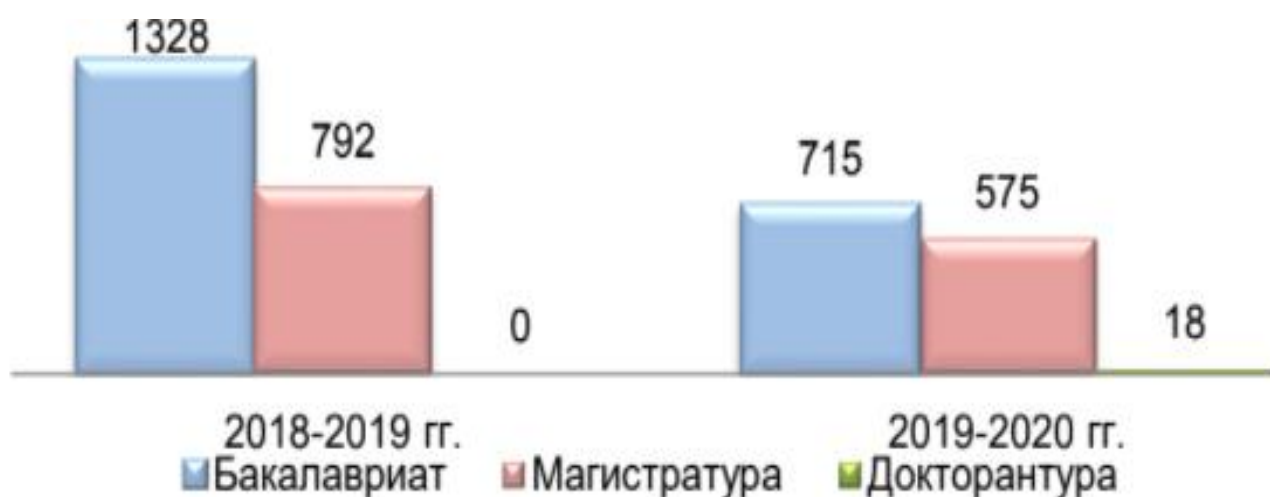
Бірлескен және қос дипломдық бағдарламаларды жүзеге асыру бойынша ынтымақтастық аясында қазақстандық университеттер 34 елдің 202 университетімен ынты-

мақтастық орнатты. 2019-2020 оқу жылында Қазақстан Республикасының жоғары оқу орындары серіктес ЖОО-мен бірлесе отырып 186 ҚДБ енгізді, оның ішінде бакалавриатта 68, магистратурада 114 және докторантурада 4. Өткен оқу жылымен салыстырғанда жалпы алғанда 43%-ға, бакалавриат деңгейінде – 80 (54%), магистратурада – 67 (37%) төмендеу байқалады (2-сурет) [10].

Сурет 2. Дайындық деңгейі бойынша қос дипломдық бағдарламаларды жүзеге асыру

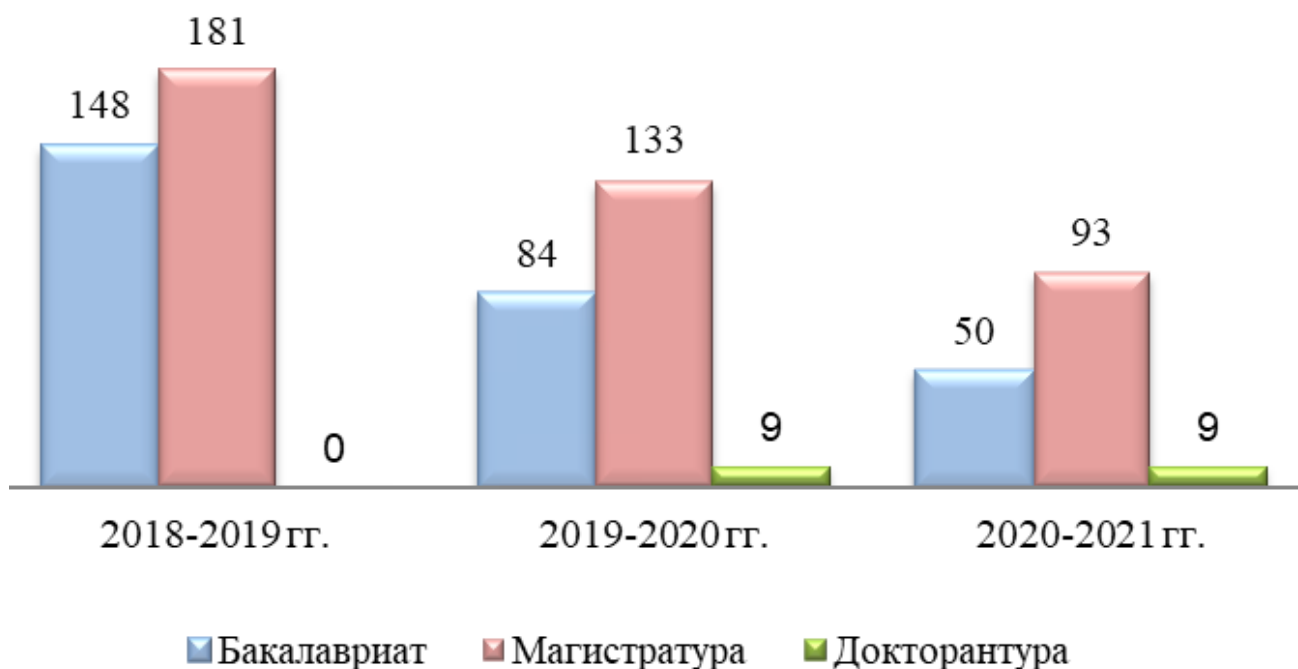
2019-2020 оқу жылында ҚДБ-ға қабылданған студенттер саны 1308 адамды құрайды. Өткен оқу жылымен салыстырғанда бұл көрсеткіш 812 адамға азайған. (42%), бакалавриатта – 613 (46%), магистратурада – 213 адам. (27%). ҚДБ-дағы докторанттар контингенті 18 адамды құрады. (Сурет 3) [10].

Сурет 3. Қос дипломдық бағдарламаларға студенттерді қабылдау

2020-2021 оқу жылында Қазақстан Республикасының жоғары оқу орындары серіктес ЖОО-мен бірлесе отырып, 152 ҚДБ енгізуде. Өткен оқу жылымен салыстырғанда 32%-ға төмендеу байқалады (2019-2020 оқу жылы – 226 ҚДБ).

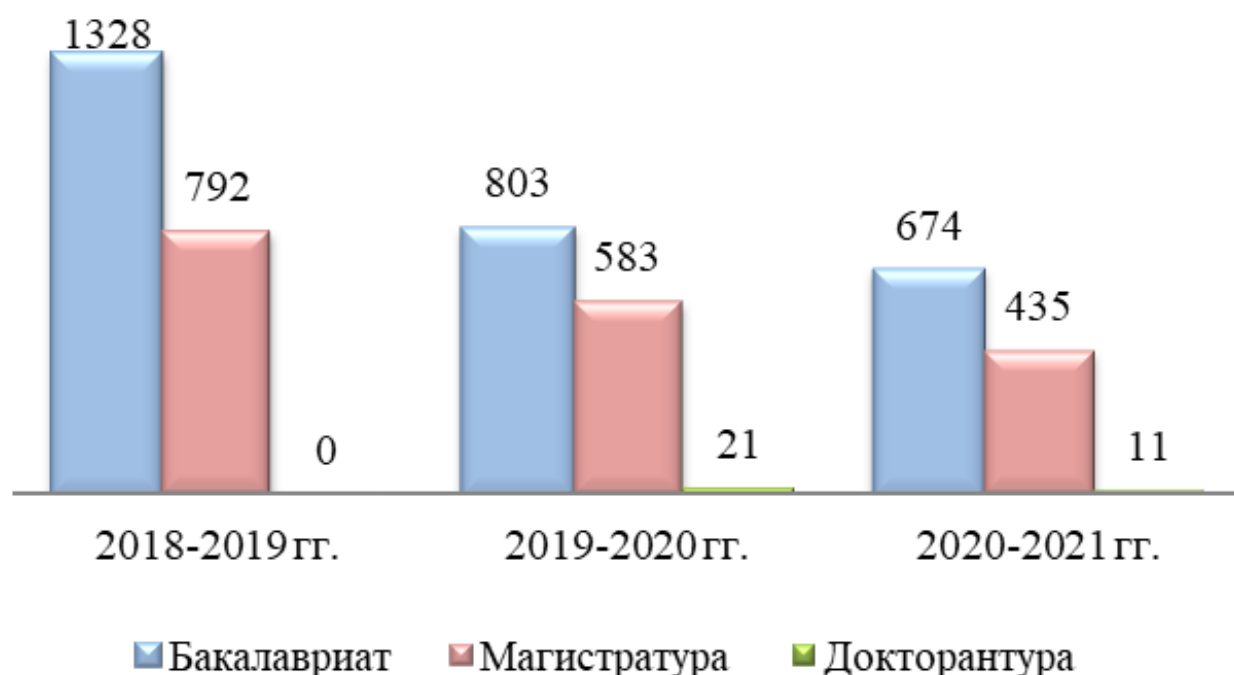
Оның ішінде бакалавриатта – 50 (2019-2020 оқу жылы – 84), магистратурада – 93 (2019-2020 оқу жылы – 133), докторантурада – 9 (2019-2020 оқу жылы – 9) бар. (Сурет 4) [10].

Сурет 4. Білім деңгейі, бірліктері бойынша қос дипломдық бағдарламаларды жүзеге асыру

ҚДБ санының азайғанына қарамастан, қос дипломдық білім беру бағдарламасын жүзеге асыратын ЖОО саны артты. 2020-2021 оқу жылында ҚДБ-ға қабылданған студенттер саны 1120 адамды құрайды. (2019-2020 оқу жылы – 1407 адам). Өткен оқу жылымен салыстырғанда бұл көрсеткіш 287 адамға азайған. (20%),

Оның ішінде бакалавриат деңгейінде – 674 (2019-2020 оқу жылы – 803), магистратурада – 435 адам. (2019-2020 оқу жылы – 583). ҚДБ докторантурасының контингенті 11 адамды құрайды. (2019-2020 оқу жылы – 21 адам) (5-сурет) [10].

Сурет 5. Білім алушылар контингенті, адам

ҚДБ-да оқитын студенттер санының төмендеуінің себебі – университеттер пандемияға байланысты әлемдегі барлық жағдайларды көрсетті. Барлық елдер жабық, көптеген келісім-шарттардың мерзімі аяқталды. Студенттер де күрделі эпидемиологиялық жағдайға байланысты бағдарламадан бас тартты, өйткені өтініш берушілер осы кезеңде қиын қаржылық жағдайлары туралы хабарлады.

Қазақстандық жоғары оқу орындары мен олардың шетелдік әріптестері арасында ҚБД-ны іске асыру үшін жасалатын шарттардың қолданылу мерзімі 1 жылдан 10 жылға дейінгі кезеңді құрайды. Мәңгілік сипатқа ие, сондай-ақ әр 5 жыл сайын автоматты түрде ұзартылатын келісімшарттар да бар.

ҚДБ бойынша білім алушылар контингенті 2021 жылы 1189 құрайды (2020-2021 оқу жылы – 1120 адам). 2020-2021 оқу жылымен салыстырғанда көрсеткіш 6% - ға өсті.

Оның ішінде бакалавриат деңгейінде-557 (2020-2021 оқу жылы – 674), магистратура деңгейінде-609 адам (2020-2021 оқу жылы – 435). ҚДБ бойынша докторантура контингенті 23 адамды құрайды (2020-2021 оқу жылы – 11 адам) [10].

Ағымдағы жағдайды талдай отырып, біз қос дипломды білім беру бағдарламаларын іске асыру мәселесінде бірегейлікті көреміз. Жылдан жылға, форс-мажорлық жағдайларды қоса алғанда, қос дипломды білім беру жоғары оқу орындарынан зардап шегеді және халықаралық мәселелердің мұндай ағынымен күресуге әрдайым дайын емес. Әрине, мұнда білім беру қызметтерінің сапа жүйесін жақсартып, жағымды сәтті қарастыруға болады, жоғары оқу орындары күтпеген жағдайларға тап болып, Болон процесінің параметрлерін Жоғары білім беру жүйесіне белсенді енгізе отырып, тұрақты

позицияны сақтай алады. Жаңғырту білім беру бағдарламаларында құзыреттілік моделін пайдалана отырып жүзеге асырылады; студенттердің ұтқырлығын белсенді дамыту, ақпараттық технологиялардың рөлін арттыру, көптілділікті енгізу және әлемдік білім беру үрдістеріне сәйкес оқу-әдістемелік базаны жетілдіру. Оның деңгейлерінің сабақтастығын қамтамасыз ететін білім беру процесінің үздіксіздігі - мемлекеттік білім беру саясатының негізгі қағидаттарының бірі.

Зерттеу тақырыбын зерделеу кезінде ішкі сапаны қамтамасыз ету саласында ESG-ның 10 стандарты мен ұсыныстары анықталғаны белгілі болды. Бұл ретте халықаралық стандарттардың негізгі тезистерінің бірі жоғары оқу орындарында сапаны қамтамасыз ету жөніндегі саясатты бекіту болып табылады. 1 ESG стандарттарына сәйкес сапаны қамтамасыз етудің ішкі жүйелерін әзірлеу жөніндегі талаптар Жоғары оқу орындары қызметінің үлгілік қағидаларында белгіленген. Дәл осындай талаптар халықаралық деңгейде танылған ұлттық аккредиттеу органдары әзірлеген институционалдық және мамандандырылған аккредиттеу стандарттарында да бар [11].

Бүгінгі таңда қазақстандық жоғары оқу орындары ішкі сапаны қамтамасыз ету жүйесінің стандарттарын реттейтін жұмыстарды жүйелеуде қиындықтарды бастан кешіруде. Бірқатар университеттерде бұл мәселе ИСО 9001 талаптары негізінде жасалған сапа менеджменті жүйесімен шектеледі [12]. Сапаны қамтамасыз ету тетіктері мен құралдарын қолдану тәртібін реттейтін ішкі құжаттар сапаны қамтамасыз ету ережелерін, құжатталған рәсімдерді, сапа саясатын, білім сапасын басқаруды, университет жарғысын және басқа университетішілік құжаттарды қамтиды. Білім беру бағдарламаларын әзірлеу және бекіту, сондай-ақ әзірлеуді жоспарлау тәртібі туралы жүйелі түсінік жоқ, бұл қос дипломды білім беруді әзірлеу мен енгізуге де әсер етеді. Көбінесе университеттердегі профессорлық-оқытушылық құрамның толық жүйесі болмайды – білім беру бағдарламалары ҰБШ, СБШ кәсіби стандарттарға сәйкес әзірленіп, Дублин дескрипторлары мен Еуропалық біліктілік шеңберіне сәйкес болуы керек. Білім беру бағдарламаларын әзірлеу, бекіту және қайта қарау тәртібі ғылыми және профессорлық-оқытушылық құраммен келісіліп, университеттің ішкі құжаттарымен реттелуі тиіс [13]. Бұл ретте жоғары оқу орындары бекітілген кәсіптік стандарттардың жеткіліксіз санын және қос дипломды білім беру бағдарламаларын қамтитын жоғары оқу орындарының интернационалдандыру саласындағы білім беру стандарттарынан артық екенін көрсетеді, сондай-ақ білім беру бағдарламаларын әзірлеуде мемлекеттік қайраткерлердің, жұмыс берушілердің және халықаралық ұйымдардың белсенділігінің төмендігі позицияланады.

Болон процесі орталығының 2019 жылғы есебінде қос дипломды білім беруді іске асыруды жақсарту үшін бірлескен және қос дипломды білім беру бағдарламаларын іске асыру бойынша жоғары оқу орындарына арналған басшылықты әлемдік озық тәжірибені ескере отырып әзірлеу, сондай-ақ қазақстандық жоғары оқу орындарының студенттерін республикалық және жергілікті бюджеттерден қос дипломды бағдарламалар бойынша оқыту үшін жоғары оқу орындарына қаржыландыру бөлу мүмкіндігін қарастыру талап етілетіні байқалды. Бірақ, өкінішке орай, жоспарланған жоспарлардың ешқайсысы іске асырылған жоқ, өйткені Қазақстан Республикасының Білім беру жүйесіне жаңа

стандарттар енгізуге дайын сарапшылар жоқ, олар кейіннен елдің ішкі экономикасы үшін жоғары білікті мамандар даярлауға мүмкіндік береді.

Қорытынды

Ынтымақтастық пен әлемдік білім кеңістігіне ықпалдасу – Қазақстан саясатындағы, елдің сыртқы саясатын дамытудағы негізгі бағыттардың бірі және тиісінше, республиканың бәсекеге қабілетті елдердің біріне айналуының шарты. Осылайша, Болон процесіне қатысу республика үшін қазақстандық білім беру қызметінің бәсекеге қабілеттілігін арттыру, ғалымдар мен мұғалімдердің біліктілік деңгейін мойындаудегенді білдіреді. Осылайша, Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің Болон процесі мен Лиссабон конвенциясына сәйкес қызметі студенттерге жетекші шетелдік жоғары оқу орындарында білім алу мүмкіндігін бере отырып, жаңа қос дипломдық білім беру бағдарламаларын әзірлеуді қамтамасыз етеді. Қазақстандық жоғары оқу орындары мен шетел университеттері арасындағы халықаралық байланыстардың дамуы бірлескен қос дипломдық білім беру бағдарламаларын жүзеге асыруға жағдай жасайды. Қазіргі уақытта Қазақстанның 50-ден астам университеті Ұлыбритания, Ирландия, Испания, Чехия, Германия, АҚШ және т.б. жетекші университеттерімен қос дипломдық білім беруде.

Сонымен қатар, ҚР ЖОО-да білім алушыларының оқу жоспарларының шетелдік әріптеспен сәйкес келмеуін, білім алушының шетелдік ЖОО-да болған уақытында кешенді сүйемелдеудің болмауын, қазақстандық ЖОО-лар шетелдік ЖОО-лардың Академиялық кезеңдерін есепке алмауын қамтитын халықаралық бағдарламаларды жоспарлауда қиындықтар бар. Көбінесе халықаралық серіктестермен академиялық қатынастар аяқталмаған және декларативті болып қалады.

Жалпы, ішкі сапаны қамтамасыз ету жүйесін нығайту мақсатында қазақстандық жоғары оқу орындарына академиялық қызметтер мен құрылымдық бөлімшелердің сапа құрамын күшейту ұсынылады. Университеттің академиялық және ғылыми саясатын реттейтін ішкі құжаттар мен нормативтік-құқықтық актілерді тұжырымдамалық тұрғыдан қарастыру қажет. Оның үстіне, бұл жұмыс қазақстандық жоғары оқу орындарының институционалдық, академиялық және басқарушылық дербестігі аясында жаңа нормативтік құқықтық база аясында жүргізілуі тиіс.

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасының барлық жоғары оқу орындары тәжірибе мен нормативтік базаның жетіспеуінен зардап шегуде, өйткені жоғары оқу орындарының нормативтік-құқықтық базаға үндеулері көрініп тұр, олар соңғы кездері барлық университеттердің мақсатты бағытталғандығына негізделген. шетелдік контингентті ұлғайту, бұл жағдайды жақсартуға және білім беру бағдарламаларын өздері дайындауға әкеледі.

Әлеуметтік, экономикалық және ғылыми әсері: зерттеу нәтижелері Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім Министрлігінің жоғары оқу орындарының құрылымдарына, профессор-оқытушылар құрамына, нормативтік құжаттарды әзірлеушілерге білім беру-әдістемелік қолдау көрсетеді; білім беру бағдарламаларының сапасын

жақсартуға ықпал етеді; халықаралық білім беру үдерісін құру перспективасының негіздемесі болады; ұсынымдар білім беру үдерістерін өзектендіруге және практикаға бағдарлауға мүмкіндік береді, бұл жоғары білікті кадрларды даярлауға оң әсер етеді. Басқаша айтқанда, білім алушылар жоғары оқу орындарының бірлескен/қос дипломды бағдарламаларды іске асыратындығы туралы толық хабардар болады және білім алушылар Қазақстан Республикасында және шетелде білім беру тәжірибесін зерделей отырып, оқудан өтіп, кемінде екі диплом ала алады, сондай-ақ Түлектер Қазақстан Республикасының қоғамы мен экономикасы үшін пайда әкелетін дайын жоғары білікті мамандар болады. Қазақстан Республикасының Жоғары білім беруді дамытудың ұлттық орталығы атынан мемлекеттік құрылымдар жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беруді интернационалдандыруға тиімді өзгерістер енгізеді, ал Қазақстан Республикасының жоғары оқу орындарының өздері дайын құжаттар, регламенттер мен стандарттар негізінде халықаралық еңбек нарығында талап етілетін білім беру бағдарламаларын мәселесіз әзірлей алады.

Авторлардың қосқан үлесі

Көмекбаев Е.С. – зерттеудің теориялық негіздеріне талдау жасады, эксперименттік жұмыстарды жүргізіп, алынған нәтижелерді өңдеді.

Құрманғалиева Д.Б. – зерттеу логикасы мен әдіснамасын айқындады, алынған мәліметтерге талдауды жүзеге асырды.

Әдебиеттер тізімі

1. Институт международного образования. Duration of U.S. Study Abroad, 2003/2004 – 2013/2014: Открытый отчет о международных образовательных обменах [Электронный ресурс]. – 2015. – Режим доступа: <http://www.iie.org/opendoors/> (Дата обращения: 03.01.2024).
2. Международное высшее образование – русскоязычная версия информационного бюллетеня International Higher Education (Бостонский колледж, США), издается НИУ ВШЭ. [Электронный ресурс]. – 2017. – Режим доступа: <https://www.hse.ru/data/2017/04/04/1168474259/IHE88view.pdf> (Дата обращения: 03.01.2024).
3. Сагинова О.В. Интернационализация высшего образования как фактор конкурентоспособности // Вестник Российского экономического университета им. Г. В. Плеханова. – 2004.
4. Официальный сайт ЮНЕСКО. Образование [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.unesco.org/education (Дата обращения: 04.01.2024).
5. Көмекбаев Е.С., Құрманғалиева Д.Б. Возможности улучшения образовательных программ посредством внедрения дудипломного образования: проблемы и рекомендации // Материалы международной научно-практической конференции «Сейфуллинские чтения – 19», посвященной 110-летию М.А. Гендельмана. – 2023. – Т. I, Ч. I. – С. 191-195.
6. Основные документы Болонского процесса [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://iqaa.kz/vysshee-obrazovanie/bolonskij-protsess> (Дата обращения: 04.01.2024).
7. Лукичев Г.А. Болонский процесс – императив современного развития европейского высшего образования // Высшее образование сегодня. – 2002. – № 2. – С. 42-48.

8. Тесленко А.Н., Ибраева А.Б., Ракишева А.Ш., Кулжабаева Ж.О. Двухдипломное образование в Казахстане как условие академической мобильности студентов и преподавателей // Социологические исследования. – 2017. – № 6 (398). – С. 138–142.
9. Батпеннова С., Кенжебаева А.А. Проблемы двудипломного образования на опыте кафедры китаеведения КазНУ им. Аль-Фараби [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://pps.kaznu.kz/kz/Main/FileShow2/18994/34/3/6/0/> (Дата обращения: 03.01.2024).
10. Аналитический отчет Центра Болонского процесса Министерства образования и науки Республики Казахстан [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://enic-kazakhstan.edu.kz/ru/analitika/otchety-1> (Дата обращения: 03.01.2024).
11. Standards and guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://enqa.eu/index.php/home/esg/> (Дата обращения: 05.01.2024).
12. Назарбаев Н.А. Концепция развития образования в Республике Казахстан до 2015 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://primeminister.kz/assets/media/pr-460-ru1.pdf> (Дата обращения: 03.01.2024).
13. Вашурина Е.В., Дрантусова Н.В., Евдокимова Я.Ш., Майбуров И.А. Анализ мировых тенденций развития научно-образовательной деятельности: Аналитический обзор. – Екатеринбург: Издательство Уральского университета, 2006. – 219 с.

Е.С. Комекбаев¹, Д.Б. Курмангалиева²

^{1,2}НАО «Казахский агротехнический исследовательский университет имени С. Сейфуллина»,
Астана, Казахстан

Двудипломное образование и его влияние на систему менеджмента качества высших учебных заведений

Аннотация. В вузах Республики Казахстан, так же, как и в других странах проводится работа по разработке совместных/двухдипломных образовательных программ согласно новой концепции развития науки и высшего образования на 2023-2029 годы. Данный фактор показывает интернационализацию и глобализацию образовательных программ, разработанных отечественными вузами. Работа обусловлена тем, что были изучены темы и внутренняя проблематика высших учебных заведений Республики Казахстан, а также проведен анализ современного состояния двудипломного образования и как следствие, влияние данного состояния на систему менеджмента качества университетов, как одних из представителей предоставления высшего и послевузовского образования. Проведена параллель состояния двудипломного образования до пандемии и после. Рассмотрены нормативно-правовые и международные документы и их влияние на систему качества документооборота государственных структур и высших учебных заведений, ответственных за успешную реализацию двудипломного образования в Республике Казахстан. Авторы отмечают то, что в настоящее время нет полноценной нормативной базы на основе чего высшие учебные заведения могут разрабатывать и реализовывать совместные/двухдипломные образовательные программы, где зачастую университеты в беспорядочной форме пытаются решить вопросы подготовки кадров по данным программам. В связи с вышеуказанным, качество разработанных программ влияет на подготовку высококвалифицированных кадров.

Ключевые слова: двудипломное образование, система качества, высшее и послевузовское образование, нормативные и международные документы, Республика Казахстан, Болонский процесс.

Y.S. Komekbayev¹, D.B. Kurmangalieva²

^{1,2}NJSC "S. Seifullin Kazakh Agro-technical Research University", Astana, Kazakhstan

**Double-degree education and its impact on the quality management system
of higher educational institutions**

Annotation. In the universities of the Republic of Kazakhstan, as well as in other countries, work is underway to develop joint/double-degree educational programs according to the new concept of the development of science and higher education for 2023-2029. This factor shows the internationalization and globalization of educational programs developed by domestic universities. The work is caused by the topics and internal problems of higher educational institutions of the Republic of Kazakhstan that were studied, as well as an analysis of the current state of double-degree education and, therefore, the impact of this state on the quality management system of universities, as one of their representatives of providing higher and postgraduate education. A parallel is drawn between the state of double-degree education before the pandemic and after. The regulatory and international documents and their impact on the quality system of document management of state structures and higher educational institutions responsible for the successful implementation of double-degree education in the Republic of Kazakhstan are considered. The authors note that there is currently no full-fledged regulatory framework based on which higher education institutions can develop and implement joint/double-degree educational programs, where universities often try to solve the issues of training personnel according to these programs in a non-consecutive form. In connection with the above, the quality of the developed programs affects the training of highly qualified personnel.

Keywords: double-degree education, quality system, higher and postgraduate education, regulatory and international documents, the Republic of Kazakhstan, the Bologna process.

References

1. Institut mezhdunarodnogo obrazovaniya. Duration of U.S. Study Abroad, 2003/2004 – 2013/2014: Otkrytyj otchet o mezhdunarodnyh obrazovatel'nyh obmenah [Open Report on International Educational Exchanges] [Electronic resource]. – 2015. – Available at: <http://www.iie.org/opendoors/> (accessed: 03.01.2024).
2. Mezhdunarodnoe vysshee obrazovanie – russkoyazychnaya versiya informacionnogo byulletenya International Higher Education (Boston College, USA), izdetsya NIU VSHE [International Higher Education – Russian version of the information bulletin] [Electronic resource]. – 2017. – Available at: <https://www.hse.ru/data/2017/04/04/1168474259/IHE88view.pdf> (accessed: 03.01.2024).
3. Saginova O.V. Internatsionalizatsiya vysshego obrazovaniya kak faktor konkurentosposobnosti [Internationalization of higher education as a factor of competitiveness]. Vestnik Rossiyskogo ekonomicheskogo universiteta im. G. V. Plekhanova. – 2004.

4. Ofitsial'nyj sajt UNESCO. Obrazovanie [Official website of UNESCO. Education] [Electronic resource]. – Available at: www.unesco.org/education (accessed: 04.01.2024).
5. Komekbaev E.S., Qurmangalieva D.B. Vozmozhnosti uluchsheniya obrazovatel'nyh programm posredstvom vnedreniya dvudiplomnogo obrazovaniya: problemy i rekomendatsii [Opportunities for improving educational programs through the introduction of dual-degree education: problems and recommendations]. In: Materialy mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii “Seifullin readings – 19”, posvyashchennoj 110-letiyu M. A. Gendel'mana. – 2023. – T. I, Ch. I. – P. 191-195.
6. Osnovnye dokumenty Bolonskogo protsessa [Key Documents of the Bologna Process] [Electronic resource]. – Available at: <https://iqaa.kz/vysshee-obrazovanie/bolonskij-protsess> (accessed: 04.01.2024).
7. Lukichev G.A. Bolonskij protsess – imperativ sovremennogo razvitiya evropejskogo vysshego obrazovaniya [The Bologna Process – an imperative for the modern development of European higher education]. Vysshee obrazovanie segodnya. – 2002. – No. 2. – P. 42-48.
8. Teslenko A.N., Ibraeva A.B., Rakisheva A.Sh., Kulzhabaeva Zh. O. Dvukhidiplomnoe obrazovanie v Kazakhstane kak uslovie akademicheskoy mobil'nosti studentov i prepodavatelej [Dual-degree education in Kazakhstan as a condition for the academic mobility of students and teachers]. Sotsiologicheskie issledovaniya. – 2017. – No. 6 (398). – P. 138–142.
9. Batpenova S., Kenzhebaeva A.A. Problemy dvukhidiplomnogo obrazovaniya na opyte kafedry kitaevedeniya KazNU im. Al'-Farabi [Problems of dual-degree education based on the experience of the Department of Chinese Studies at Al-Farabi KazNU] [Electronic resource]. – Available at: <http://pps.kaznu.kz/kz/Main/FileShow2/18994/34/3/6/0/> (accessed: 03.01.2024).
10. Analiticheskij otchet Centra Bolonskogo protsessa Ministerstva obrazovaniya i nauki Respubliki Kazahstan [Analytical Report of the Bologna Process Center, Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan] [Electronic resource]. – Available at: <https://enic-kazakhstan.edu.kz/ru/analitika/otchety-1> (accessed: 03.01.2024).
11. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG) [Electronic resource]. – Available at: <http://enqa.eu/index.php/home/esg/> (accessed: 05.01.2024).
12. Nazarbaev N.A. Kontseptsiya razvitiya obrazovaniya v Respublike Kazahstan do 2015 goda [Concept for the development of education in the Republic of Kazakhstan until 2015] [Electronic resource]. – Available at: <https://primeminister.kz/assets/media/pr-460-ru1.pdf> (accessed: 03.01.2024).
13. Vashurina E.V., Drantusova N.V., Evdokimova Ya.Sh., Maiburov I.A. Analiz mirovykh tendentsij razvitiya nauchno-obrazovatel'noj deyatel'nosti: Analiticheskij obzor [Analysis of global trends in the development of scientific and educational activities: Analytical review]. Yekaterinburg: Izd-vo Ural'skogo universiteta, 2006. – 219 p.

Авторлар туралы мәлімет:

Көмекбаев Е.С. – «Стандарттау, сертификаттау және метрология» кафедрасының докторанты, С. Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық зерттеу университеті КЕАҚ, Жеңіс 62, Астана, Қазақстан, +77713500383, stranger6592@mail.ru

Құрманғалиева Д.Б. – техника ғылымдарының докторы, «Стандарттау, сертификаттау және метрология» кафедрасының доценті, С. Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық зерттеу университеті КЕАҚ, Жеңіс 62, Астана, Қазақстан, +77471368543, omimk@mail.ru

Сведения об авторах:

Көмекбаев Е.С. – докторант кафедры «Стандартизация, сертификация и метрология», НАО «Казахский агротехнический исследовательский университет имени С. Сейфуллина» КЕАҚ, Женис 62, Астана, Казахстан, +77713500383, stranger6592@mail.ru

Құрманғалиева Д.Б. – доктор технических наук, доцент кафедры «Стандартизация, сертификация и метрология», НАО «Казахский агротехнический исследовательский университет имени С. Сейфуллина» КЕАҚ, Женис 62, Астана, Казахстан, +77471368543, omimk@mail.ru

Information about authors:

Komekbayev Y.S. – Doctoral student of the Department “Standardization, Certification and Metrology”, NJSC “S. Seifullin Kazakh Agro-technical Research University”, Zhenis 62, Astana, Kazakhstan, +77713500383, stranger6592@mail.ru

Kurmangaliyeva D.B. – Doctor of Technical Sciences, Associate Professor of the Department “Standardization, Certification and Metrology”, NJSC “S. Seifullin Kazakh Agro-technical Research University”, Zhenis 62, Astana, Kazakhstan, +77471368543, omimk@mail.ru